

Zápal

nelekárske smery

Definícia zápalu

❑ Zápal je stereotypná, najčastejšie lokálna odpoveď, sprevádzaná aj systémovými prejavmi rôznej intenzity, ktorú vyvoláva poškodenie, deštrukcia tkaniva.

-Je zameraný na likvidáciu, odstránenie, zriedenie alebo vylúčenie škodliviny či poškodeného tkaniva, prípadne na ohraničenie škodliviny a následnú reparáciu vzniknutého defektu

❑ Charakter

Alterácia-regresívne zmeny od dystrofie po nekrózu

Exsudácia-súhrn zmien spojených s cievnyimi zmenami

Proliferácia-miestne rozmnoženie buniek v zápalovom ložisku až tvorba nového tkaniva

Delenie zápalu

□ podľa:

□ účelu

obranný

poškodzujúci

□ dĺžky trvania

perakútny (dni až 1 týždeň)

akútny (1-3 týždne)

subakútny (3-6 týždňov)

chronický (mesiace, roky)

□ podľa základných prejavov zápalu

alteratívny

exsudatívny (katarálny, serózny, hnisavý, fibrinózny, hnilobný)

proliferatívny

Delenie zápalu

- podľa:
- **účasti imunopatologických mechanizmov (typ hypersenzitívnej reakcie)**

alergický

vyvolaný cytotoxickými protilátkami

sprostredkovaný imunokomplexami

s účasťou reakcií oneskorenej precitlivenosti

□ **intenzity reakcie na poškodenie**

- normoergický
- hyperergický
- anergický

vrodené

získané

Delenie zápalu

□ Podľa:

□ **rozsahu poškodenia tkanív**

-povrchový (koža, sliznica, serózne blany)

-hlboký

ohraničený (absces)

neohraničený (flegmóna)

□ **morfologickej stránky (typ zúčastnených mechanizmov)**

nešpecifický

špecifický (tuberkulózny)

□ **etiologických činiteľov**

vonkajšie činitele (fyzikálne, chemické, biologické)

vnútorné činitele (metabolické, imunitné)

Faktory vyvolávajúce zápal

□ Vonkajšie

□ Mechanické (rozdrvenie buniek)

-vpich, rez, škrabnutie, vniknutie cudzieho telesa

Chemické

-Kyseliny-koagulačná nekróza

-Zásady-kolikvačná nekróza

-Kovy-granulomatózny zápal

Termické

-Fyzikálne vplyvy (chlad, teplo, žiarenie)

Reparatívny zápal

jednorazové poškodenie

□ Biologické

vírusy,

Riketsie,

Chlamýdie

mykoplazmy,

grampozitívne, gramnegatívne koky,

anaeróbne baktérie

huby,

protozoá,

červy,

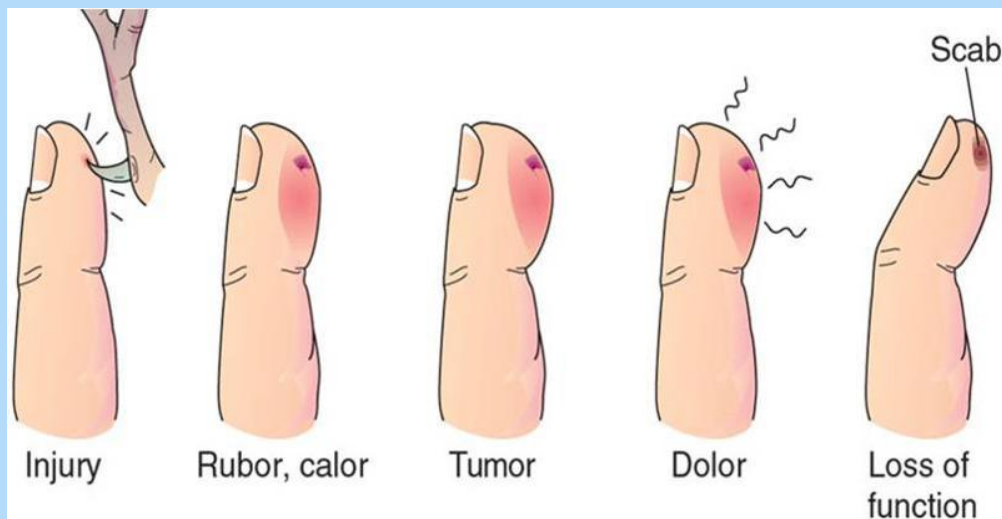
hmyz

Defenzívny zápal

obranný, rozsiahlejší

neskôr reparatívny

Makroskopické prejavy zápalu

Makroskopické prejavy zápalu-lokálne prejavy

□ Rubor (sčervenanie)

- Zväčšuje sa množstvo krvi v cievnej sieti a počet kapilár naplnených krvou
- Je prejavom hyperémie zápalového ložiska

Makroskopické prejavy zápalu-lokálne prejavy

□ Calor (zvýšená teplota)

-Zvýšený prietok krvi

-Zvýšená intenzita
katabolických procesov

Makroskopické prejavy zápalu-lokálne prejavy

□ Tumor (opuch)

-zväčšený objem krvi v ložisku

-zvýšená cievna priepustnosť

-hromadenie zápalového
exsudátu

-zmnoženie buniek v
zápalovom ložisku

Makroskopické prejavy zápalu-lokálne prejavy

□ Dolor (bolest')

-zmeny v zápalovom ložisku
(biochemické, fyzikálne,
chemické, mechanické)

-pôsobenie na senzitivne nervové
zakončenia

Makroskopické prejavy zápalu-lokálne prejavy

❑ **Functio laesa (narušenie funkcie)**

-Poškodenie tkaniva

-Poruchy krvného a lymfatického obehu

-Reflexný útlm aktivity postihnutého orgánu

Zápalová reakcia

A) Vazodilatácia

-rozšírenie ciev, zabezpečenie prietoku krvi i zložiek zápalu

B) Zvýšená permeabilita cievnej steny

-prestup zložiek do zápalového ložiska

C) Prienik buniek do poškodeného miesta-bunková infiltrácia

-bunky prechádzajú do tkaniva prostredníctvom chemotaxie zápalových buniek

D) Zmeny biosyntetických, metabolických profilov mnohých orgánoch

-pečeň, slezina, uzliny (prípadne i zmena štruktúry tkaniva)

E) Aktivácia imunitného systému

-bunky imunitného systému i plazmatické enzýmové systémy

Bunky zúčastňujúce sa zápalu

Endotelové bunky

Prechod humorálnych a celulárnych krvných častíc z krvi do okolia

Trombocyty

Celulárny komponent zrážania (tvorba fibrínu), miesto vzniku prostaglandínov a kinínov, tvorba rastových faktorov pre fibroblasty.....

Neutrofilly

Mikrofágy, uvoľňujú proteolytické a chemotaktické substancie

Eozinofily

Vysoká koncentrácia parazitotoxických proteínov a peroxidáz

Bazofily

Úloha pri vzniku akútnych serózných zápalových reakcií

Makrofágy

Slúžia T lymfocytom ako reprezentanti antigénu a ničia nádorové bunky

Lymfocyty a plazmatické bunky

Tvorba protilátok

Zápalové mediátory

❑ podľa miesta vzniku

❑ Cytogénne a sérogénne

Cytogénne - uplatňujú sa na začiatku zápalovej reakcie

Histamín

-obsahujú ho mastocyty, bazofily

-kontrakcia hladkej svaloviny (črevo, cievy, bronchioly)

-dilatácia arteriol, zvýšenie permeability,

-stimulácia endokrínnej sekrécie (HCl), pruritus

Prostaglandíny

-látky podobné hormónom, syntetizujú ich rôzne typy buniek
(monocyty, makrofágy, neutrofily, žírne bunky)

Serotonín

Produkty granulocytov (kyslé hydrolázy, proteázy, interferón)

Produkty lymfocytov (lymfokíny)

Produkty makrofágov (IL-1, IL-6, TNF)

Deriváty kyseliny arachidónovej

Leukotriény

Doštičkový aktivačný faktor

Zápalové mediátory

- ❑ podľa miesta vzniku
- ❑ Sérogénne (plazmatické) mediátory
- ❑ Plazmakinínový systém

Vazodilatáciu

Bronchokonstrikciu

Spazmy čriev

Zvýšenie cievnej permeability-kontrakcia endotelu

Aktiváciu receptorov bolesti

Tvorbu granulómov

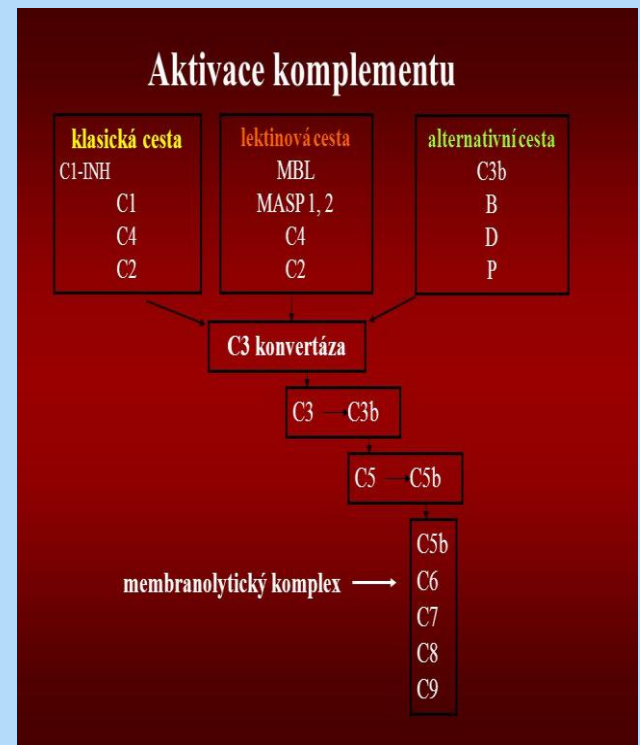
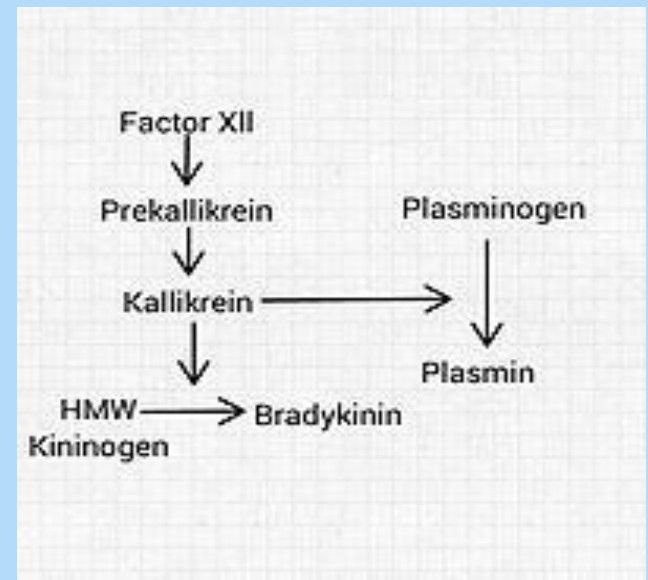
- ❑ Komplementový systém

Kľúčová C3

Zničenie a eliminácia cudzích buniek,

Vírusov

baktérií

Proteíny akútnej fázy zápalu

-Produkované predovšetkým pečeňou, ale aj endotelové bunky, monocyty

-Podnetom je $\uparrow$ interleukínov v plazme

-Neutralizujú zápalové agens

-Minimalizujú rozsah poškodenia

-Zúčastňujú sa na reparácii a regenerácii tkaniva

-Akumulujú neutrofily, makrofágy

-Počas zápalu sa ich hodnota zvýši až 1000 násobne

□ A) Pozitívne:

Hlavné:

CRP, sérový amyloid

Komplementové:

C2, C3, C4, C5, C9

Hemokoagulačné:

fibrinogén, von Willebrandov faktor

Proteíny viažúce kov:

Haptoglobín, hemopexín,

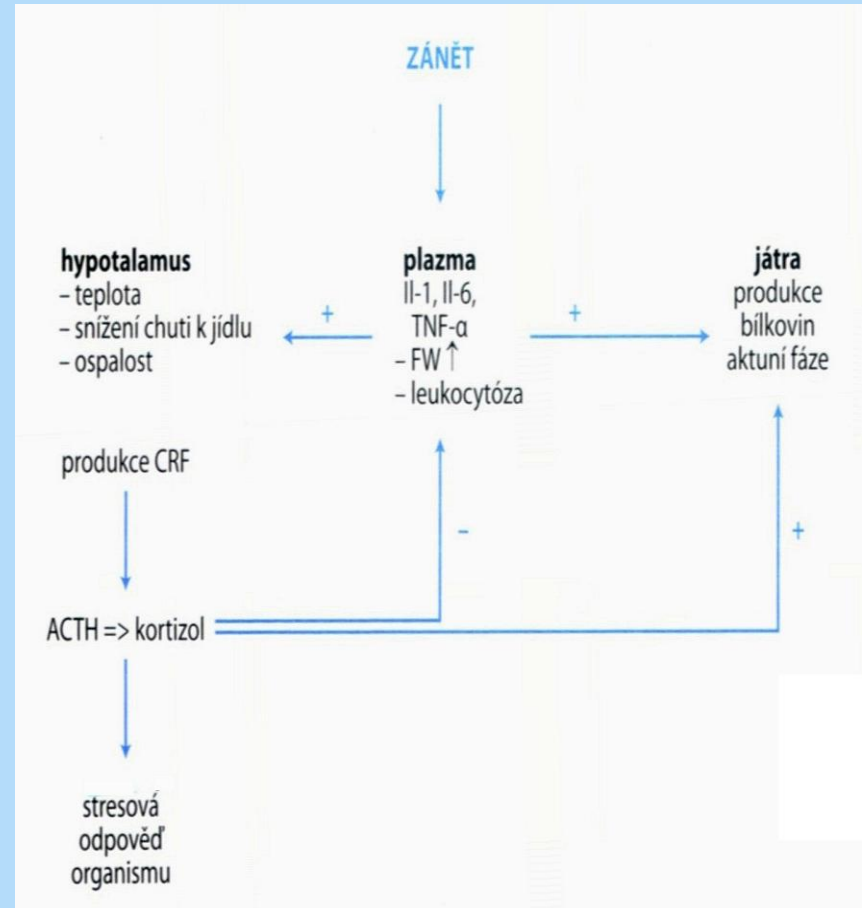
□ B) Negatívne:

Albumín, transferín, pre-albumín

Celkové příznaky zápalu

□ Produkty makrofágov

- dostatok cytokínov v zápalovom ložisku (IL-1, IL-6, TNF-alfa)
- Ich prestúpenie do krvi a systémové účinky, včetně stresovej odpovede
- Horúčka (pyrogény-IL-1)
- Spavosť (amygdalum)-
- Nechutenstvo (centrum sýtosti a hladu)
- Leukocytóza s posunom doľava
- Zvýšená sedimentácia (Ig ↑)

Druhy a formy zápalu

□ Alteratívny

- alebo parenchymatózny
- prevaha alteratívnych zmien nad exsudatívnymi a proliferatívnymi zmenami
- difterická myokarditída
- akútna vírusová hepatitída
- besnota (lyssa)

□ Exsudatívny

- serózný
- nehnisavý
- lymfoplazmocyárny
- hnisavý
- fibrinózny
- pseudomembranózny
- gangrenózny

Corynebacterium diphteriae -
mikroskopia

Exsudatívny zápal

▶ Serózný zápal

–malá alterácia, mierna deskvamácia povrchových štruktúr, tvorba exsudátu

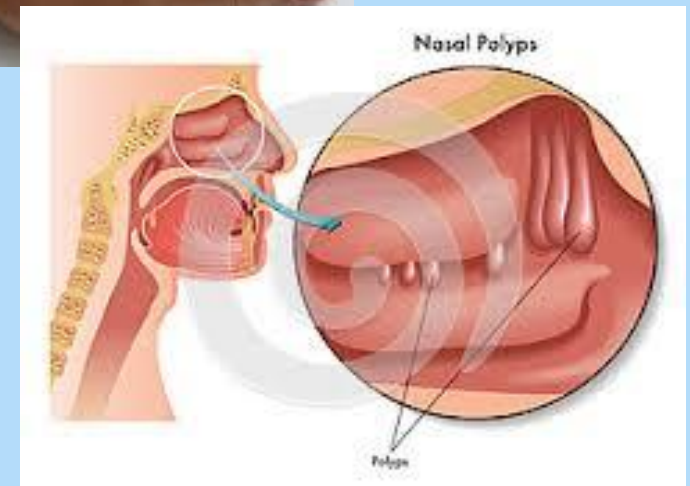
–erytém (sliznica priedušky)

–katarálny zápal

trvalá exsudácia na povrchu, pod epitelom zhrubnutie (nosová sliznica až polypy)
po skl'udnení atrofický katar

–vezikulózny zápal na koži pri ekzéme

prímes leukocytov vytvorí pustulu

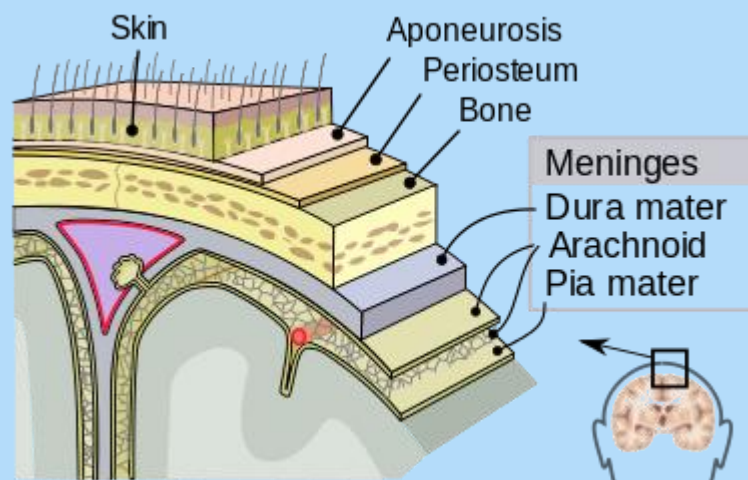

Exsudatívny zápal

- ▶ **Nehnisavý lymfoplazmocyárny**
  - v infiltráte dominujú malé mononukleáry
  - výrazné sú proliferatívne zmeny

-na serózných blanách
vírusovým agensom
nehnisavá lymfocytárna
meningitída

-na slizniciach
chronická gastritída,
kontaktné dermatitídy
nehnisavá myokarditída

Exsudatívny zápal

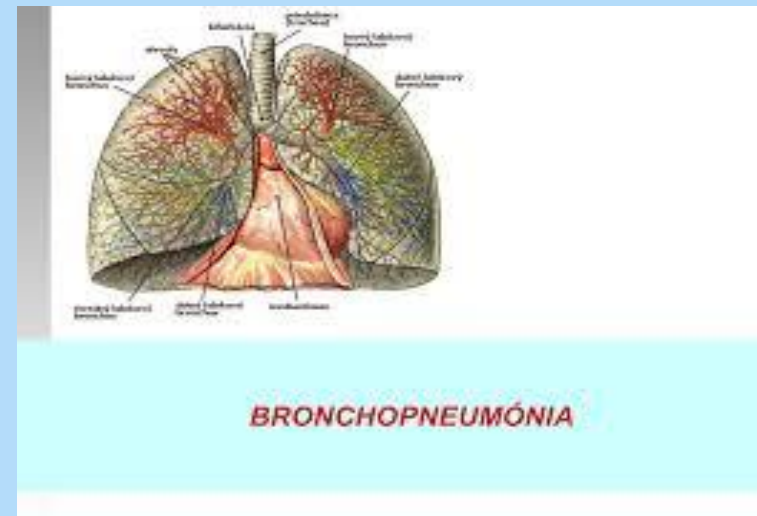
▶ Hnisavý zápal

- exsudát obsahuje leukocyty a málo fibrínu
- na serózach peritonitída
- na slizniciach bronchitída
- na koži folikulitída
- intersticiálny=flegmóna
=absces
- akútny je vyplnený hnisom
- chronický má pyogénnu membránu

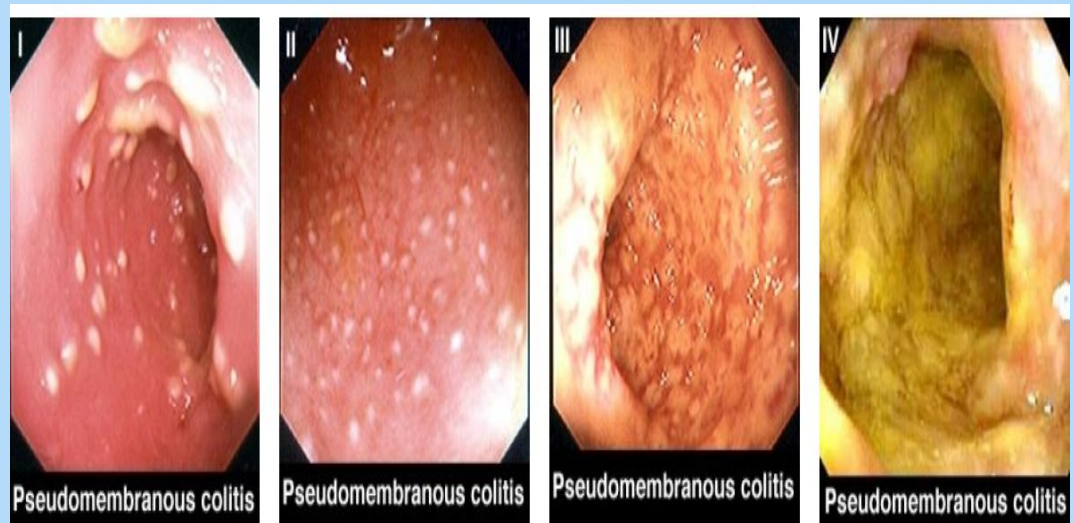
Exsudatívny zápal

- ▶ **Fibrinózny zápal**
  - V oblasti dutín (perikard, pleura, peritoneum), pľúcach, na slizniciach
  - zvyšuje sa cievna priepustnosť, krvná plazma a fibrinogén, mimo ciev vznik fibrínu, ktorý vytvorí bariéru proti ďalšiemu zápalu
  - pod serózou fibrinózna perikarditída

Exsudatívny zápal

- ▶ Pseudomembranózny zápal
  - Nenekrotizujúce a nekrotizujúce
    - Defekt epitelu je prikrytý fibrínovou vrstvou, pablanu možno odstrániť
    - Nekrotizujúce sú difterické a príškvarové
    - Difterický

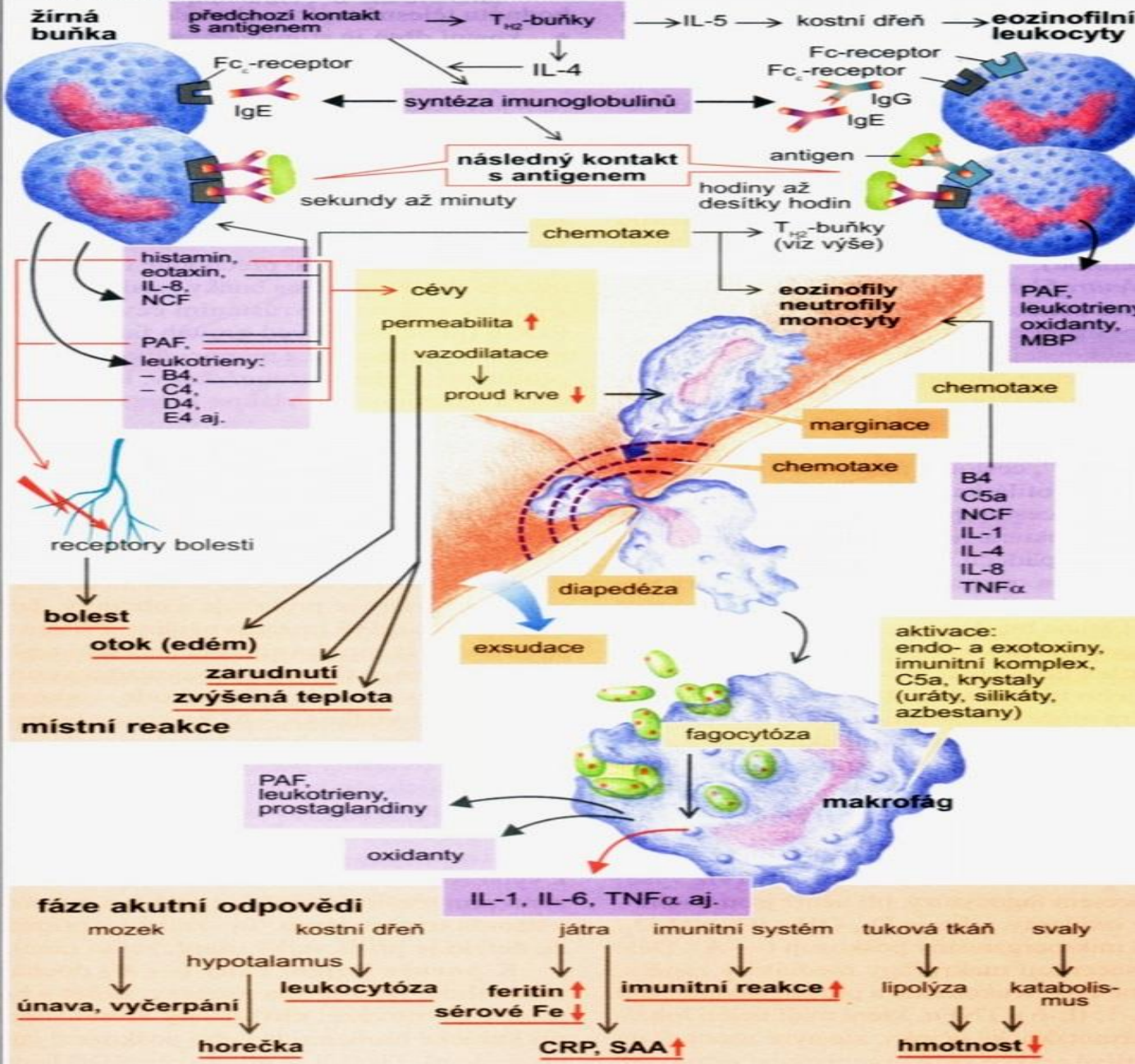

Exsudatívny zápal

- ▶ **Gangrenózný zápal**
  - Vznik sekundárnych ischemických zmien
  - Perforácia čreva
  - apendicitída

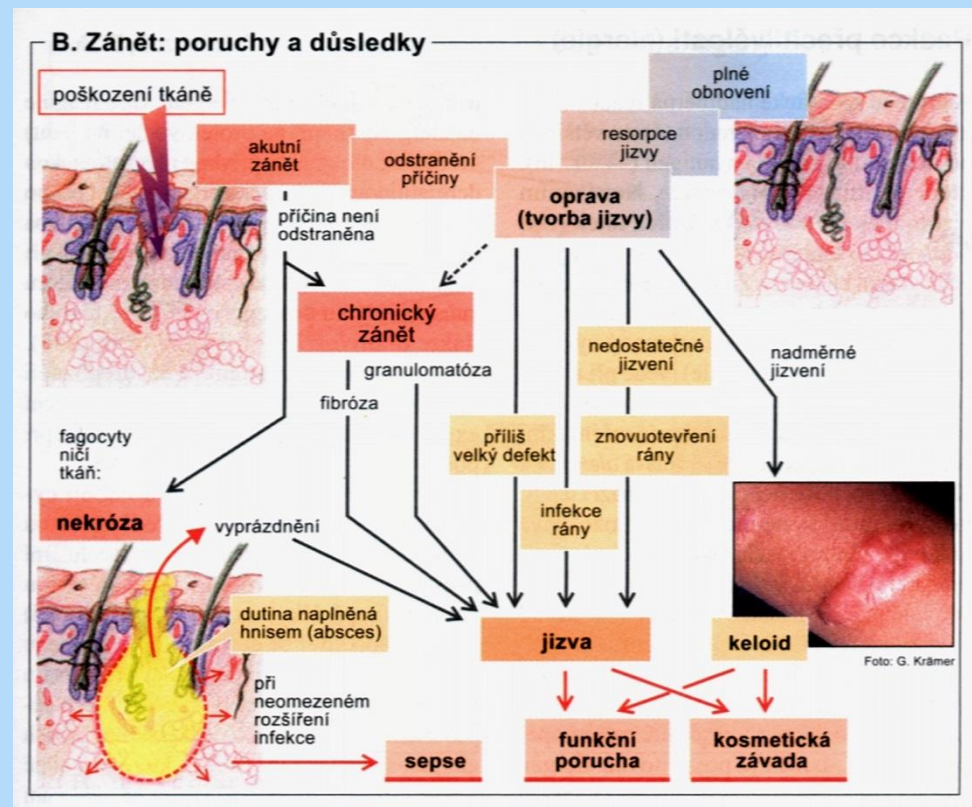

A. Akutní zánět

Chronický zápal

- ▶ A) ako následok akútneho zápalu
- ▶ B) vznikajúci de novo
  - má vždy autoagresívny charakter (deštruuje okolie)
  - komplexný proces, v ktorom dominujú určité typy buniek
  - väčšinou epiteloidné makrofágy (Langhansove bb, bb okolo cudzích materiálov)
  - PMN Le, Ly, plazmocyt
- kremík, azbest
- Mycobacterium tuberculosis
- kolagenózy
- Syfilis
- Sarkoidóza
- Lepra
- Lymphogranuloma venerum

Komplikácie zápalu–SIRS

- ▶ **SIRS**
- ▶ -syndróm systémovej zápalovej odpovede (1992)
- ▶ -systémová odpoveď na infekčné a neinfekčné noxy, ktorá sa prejaví prítomnosťou minimálne 2 zo 4 príznakov
- ▶ Zvýšenie telesnej teploty nad 38 alebo pod 36 C
- ▶ Zvýšenie frekvencie srdca na viac ako 90/min
- ▶ Zvýšenie frekvencie dýchania nad 20/min alebo pokles PaCO₂ na menej ako 32 mmHg (4,25kPa)
- ▶ Abnormálny počet leukocytov (viac ako 12 000/mikroL alebo ich zníženie pod 4 000/mikroL, viac ako 10% mladých vývojových foriem, prípadne prítomnosť tyčiek

Komplikácie zápalu–SIRS

▶ Infekčné

Bakteriálne infekcie

Popáleniny, chirurgia rany

Pneumónie

Urogenitálne infekcie

Plynová gangréna

Meningitída

Cholecystitída

Vnútrob brušné infekcie

▶ Neinfekčné

Akútna črevná ischémia

Pankreatitída

Autoimunitné ochorenia

Aspirácia

Popáleniny

Cirhóza

Reakcia na lieky

Kokaín, amfetamíny

Infarkt myokardu

traumy